

УДК 7.05.4

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2026.1.17>

Колесник Наталія Євгенівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0000-0001-9384-9369

kolesnik@zu.edu.ua

ВІД ОРНАМЕНТУ ДО АЙДЕНТИКИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ НАРОДНИХ МОТИВІВ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ДИЗАЙНІ

У статті досліджується процес трансформації українських народних орнаментальних мотивів у сучасну дизайн-айдентіку в контексті розвитку графічного дизайну та візуальних комунікацій. Акцентовано увагу на орнаменті як носії культурного коду, що зберігає символічні, естетичні та світоглядні смисли й водночас набуває нових форм у сучасних дизайнерських практиках. Розкрито особливості адаптації традиційних етномотивів до актуальних композиційних, типографічних і технологічних рішень, характерних для сучасного українського дизайну. У роботі проаналізовано наукові підходи до трактування поняття етнодизайну, визначено його роль у формуванні національної візуальної ідентичності в умовах глобалізації. Обґрунтовано доцільність інтеграції народних мотивів у дизайн-айдентіку як засобу культурної репрезентації та збереження нематеріальної спадщини. Особливу увагу приділено освітньому аспекту проблеми – підготовці майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти. Практичну частину дослідження реалізовано на прикладі навчального дизайнерського проєкту – створення авторського календаря «Календар як культурний артефакт: вивчення народних свят України через призму етнодизайну», виконаного в межах практичних та лабораторних занять здобувачами освітньо-професійної програми «Графічний дизайн». Описано етапи проєктування, цифрову інтерпретацію етномотивів, розробку векторних орнаментальних елементів, типографіки та модульних сіток із використанням сучасного програмного забезпечення. Зроблено висновок, що поєднання традиційного орнаменту з цифровими технологіями сприяє формуванню цілісної сучасної айдентики та підвищує рівень професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Отримані результати можуть бути використані в освітньому процесі та практиці графічного дизайну.

Ключові слова: етнодизайн, народний орнамент, айдентика, графічний дизайн, візуальні комунікації, культурний код.

Kolesnyk Nataliia. FROM ORNAMENT TO IDENTITY: THE TRANSFORMATION OF FOLK MOTIFS IN CONTEMPORARY UKRAINIAN DESIGN

The article examines the process of transforming Ukrainian folk ornamental motifs into contemporary design identity within the context of the development of graphic design and visual communications. Emphasis is placed on ornament as a bearer of cultural code that preserves symbolic, aesthetic, and worldview meanings while simultaneously acquiring new forms in modern design practices. The specifics of adapting traditional ethnomotifs to current compositional, typographic, and technological solutions characteristic of contemporary Ukrainian design are revealed. The study analyzes scholarly approaches to interpreting the concept of ethnodesign and defines its role in shaping national visual identity under conditions of globalization. The relevance of integrating folk motifs into design identity as a means of cultural representation and preservation of intangible heritage is substantiated. Special attention is paid to the educational aspect of the issue, namely the training of future designers in higher education institutions. The practical part of the research is implemented through the example of an educational design project—the creation of an original calendar entitled “Calendar as a Cultural Artifact: Exploring Ukrainian Folk Holidays through the Prism of Ethnodesign”, developed during practical and laboratory classes by students of the Educational and Professional Program “Graphic Design.” The stages of design development, digital interpretation of ethnomotifs, creation of vector ornamental elements, typography, and modular grids using modern software tools are described. It is concluded that the combination of traditional ornament with digital technologies contributes to the formation of a coherent contemporary design identity and enhances the level of professional training of future designers. The obtained results can be applied in the educational process and in graphic design practice.

Key words: ethnodesign, folk ornament, identity, graphic design, visual communications, cultural code.

Вступ. Сучасний український дизайн перебуває в активному процесі переосмислення національної культурної спадщини, зокрема традиційного орнаменту як носія символічних, естетичних і світоглядних смислів. В умовах глобалізації та інтенсифікації візуальних комунікацій зростає потреба у формуванні впізнаваної національної ідентичності, здатної поєднувати історичну тяглість із актуальними дизайнерськими практиками. Саме тому трансформація народних мотивів у сучасні графічні рішення набуває особливої актуальності та потребує ґрунтовного наукового осмислення.

Український орнамент традиційно виконував не лише декоративну, а й знакову, комунікативну та оберегову функції. У сучасному дизайні він трансформується в елемент візуальної ідентичності, зберігаючи культурний код, але набуваючи нових форм, масштабів і способів подачі. Такі трансформації відбуваються у графічному дизайні, брендингу, дизайні візуальних комунікацій, цифрових і поліграфічних проєктах, де орнаментальні мотиви інтегруються в сучасні композиційні та типографічні системи [7].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю системного аналізу механізмів адаптації народних мотивів до вимог сучасного дизайну, а також потребою підготовки майбутніх дизайнерів, здатних професійно працювати з етнокультурною спадщиною в межах актуальних візуальних практик. Особливе значення це питання має у процесі фахової підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Графічний дизайн», де поєднання традиційних художніх принципів і цифрових технологій є ключовим чинником формування професійних компетентностей.

Метою статті є дослідження процесу трансформації українських народних орнаментальних мотивів у сучасну дизайн-айдентіку та обґрунтування можливостей їх практичного застосування у графічному дизайні на прикладі навчального дизайнерського проєкту. Для досягнення поставленої мети в роботі використано методи аналізу наукових і мистецтвознавчих джерел,

порівняльного аналізу традиційних і сучасних візуальних форм, а також проєктний метод, реалізований у процесі створення дизайн-концепції календаря.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів у освітньому процесі закладів вищої освіти мистецького спрямування, а також у проєктній діяльності дизайнерів, орієнтованих на формування сучасної української візуальної ідентичності.

На думку вчених Мосендз О.О., Касьяненко К.М., Красильникової І.В. національні мотиви в дизайні є одним з основних елементів, що відображають культурну ідентичність народу та слугують потужним інструментом комунікації на міжнародній арені. У сучасному світі, де глобалізація та технологічний прогрес формують нові естетичні пріоритети, звернення до національних мотивів набуває нового сенсу. Воно стає не лише способом збереження культурної спадщини, але й засобом адаптації локальних особливостей до вимог глобальних трендів. Такий підхід забезпечує культурний діалог, створює унікальні дизайнерські рішення та посилює міжнародну впізнаваність брендів [3, с. 98].

Професор Вовк М.П. зазначає, що особлива увага приділяється обміну досвідом між поколіннями та інтеграції української педагогічної спадщини в глобальний освітній контекст, що є основою для формування глибокого розуміння внеску українських освітян у розвиток світової культури, мистецтва, освіти і науки [2, с. 57].

Наукові дослідження Сиваш І.О. засвідчують, що явище етнодизайну нині наявне в різних сферах життя людини, адже все більше дизайнерів переосмислюють народні мистецькі традиції та застосовують їх у своїх роботах. Пошук національної ідентичності, продовження формування національного стилю і рефлексія на суспільну потребу в самоідентифікації спонукає митців звертатись до народних ремесел як до витоків дизайну. Вироби з етнічними національними мотивами є продуктом, що не лише відповідає потребі в національному на внутрішньому ринку, а й дає змогу гідно представити

український дизайн, українську культуру за кордоном [6, с. 120]. Петровська Ю.Р. відзначає, що зростає інтерес до використання декоративних елементів, що відображають історичні та культурні особливості окремих регіонів [5, с. 166].

У наукових дослідженнях Васильєва О.С., Тюрменко К.О. зазначено, що в українській традиції орнамент виступає як сакрально-символічна система, що зберігає коди етнічної пам'яті. Його вивчення має міждисциплінарний характер і поєднує підходи археології, етнології, мистецтвознавства, культурології та дизайну [1, с. 146]. Сучасні дизайн-практики на основі українського орнаменту демонструють успішну адаптацію архетипних символів до потреб сучасного візуального мистецтва та комерційного дизайну. Орнаментальні мотиви стають частиною брендингу державних і приватних ініціатив. Таке переосмислення сприяє створенню нової національної айдентики – поєднання традиційної символіки з глобальними формами комунікації [1, с. 148].

На думку вченої Паньок Т.В., етнодизайн інтегрує національні традиції та символіку в процес художнього пізнання. Його художньо-образна природа зумовлює здатність відображати національні символи, культурні архетипи й традиційні естетичні коди, спираючись при цьому на емоційну сферу людини та пошук універсальних інтерпретаційних моделей [4].

Матеріали та метод. Матеріалами дослідження стали зразки українського народного орнаменту, елементи традиційної символіки календарно-обрядового циклу, візуальні джерела декоративно-прикладного мистецтва, а також сучасні зразки графічного дизайну й айдентики з використанням етномотивів. У статті також використано навчально-методичні матеріали освітніх компонентів «Комп'ютерна графіка», «Декоративно-прикладне мистецтво та етнодизайн», «Дизайн поліграфічної продукції та упаковки», «Дизайн візуальних комунікацій», що реалізуються в межах освітньо-професійної програми «Графічний дизайн» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Емпіричною базою дослідження став процес виконання лабораторних і практичних завдань здобувачами вищої освіти, зокрема розробка авторського дизайн-проекту календаря як культурного артефакту. До матеріалів також належить створений графічний продукт – настінний календар на 2025 рік.

У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Метод теоретичного аналізу та узагальнення використано для опрацювання наукових праць з теорії дизайну, мистецтвознавства, етнодизайну та візуальної культури. Історико-культурний метод дав змогу простежити еволюцію українського орнаменту та його функціонування в традиційній культурі. Ключовим у роботі став проєктний метод, реалізований у процесі створення календаря, що передбачав послідовні етапи концептуального проєктування, художньо-композиційного аналізу, розробки візуальної айдентики та цифрової реалізації дизайн-рішення. Для опрацювання графічних елементів застосовувалися методи композиційного аналізу, стилізації, символічної інтерпретації та модульного проєктування.

Цифрова реалізація проєкту здійснювалася з використанням професійного програмного забезпечення Adobe Illustrator, Adobe Photoshop та Adobe InDesign, що дало змогу поєднати векторну й растрову графіку, типографіку та верстку в єдину цілісну систему. Застосування цифрових технологій забезпечило адаптацію традиційних народних мотивів до сучасних вимог графічного дизайну та візуальних комунікацій.

Таким чином, використані матеріали й методи дозволили комплексно дослідити процес трансформації народного орнаменту в елементи сучасної дизайн-айдентики та підтвердити ефективність інтеграції етнокультурних компонентів у професійну підготовку майбутніх дизайнерів.

Результати. Аналіз матеріалів засвідчив, що український етнодизайн розвивається у напрямі гармонійного поєднання традиційних символів із сучасними візуальними рішеннями, у сучасному дизайні набуває нових комунікативних функцій – стає

складником айдентики, брендингу та цифрової візуальної культури.

Результати дослідження показують, що характерною рисою сучасного українського дизайну є переосмислення етнокультурних мотивів через призму мінімалізму, модульності та символічної узагальненості. Традиційні етноелементи – геометричні візерунки, стилізовані рослинні та зооморфні форми – активно інтегруються в логотипи, шрифтові композиції, пакування продукції, предметний дизайн і цифрові інтерфейси.

Виявлено, що використання етномотивів у сучасній айдентиці сприяє формуванню впізнаваного національного стилю, водночас створюючи можливість для міжнародного позиціонування українських брендів. Етнодизайн у цьому контексті постає не лише як збереження традиції, а як творчий метод переосмислення культурної спадщини в нових формах – від графічного знака до візуальних концепцій мультимедійних продуктів.

Інтеграція етнічних мотивів у сучасний український дизайн демонструє широкий спектр підходів, спрямованих на збереження національної ідентичності та її адаптацію до глобальних тенденцій. Особливу увагу привертають використання етностилю, переосмислення традиційних символів

у сучасному контексті та їхнє поєднання з новітніми технологіями [3, с. 100].

У процесі реалізації освітньо-професійної програми «Графічний дизайн» у Житомирському державному університеті імені Івана Франка під час лабораторних занять здобувачі вищої освіти опановують низку освітніх компонентів, зокрема «Комп'ютерна графіка», «Декоративно-прикладне мистецтво та етнодизайн», «Дизайн візуальних комунікацій», «Дизайн поліграфічної продукції та упаковки», які спрямовані на формування професійних проєктних, художньо-композиційних і технологічних компетентностей майбутніх дизайнерів.

Практична реалізація набутих знань і вмінь здійснюється шляхом виконання комплексних навчальних завдань, одним із яких є створення авторського дизайнерського продукту. Показовим прикладом такої роботи є розробка дизайн-проєкту календаря «Календар як культурний артефакт: вивчення народних свят України через призму етнодизайну» (автор дизайн-концепції: Сміхнова А.С., здобувач першого (бакалаврського) рівня ОП «Графічний дизайн», керівник: Колесник Н.Є.), що демонструє інтеграцію традиційних народних мотивів у сучасну візуальну айдентику (рис. 1).

Під час практичних занять з освітньої компоненти «Декоративно-прикладне мистецтво

Рис. 1. Візуалізація календаря «Календар як культурний артефакт: вивчення народних свят України через призму етнодизайну»

та етнодизайн» здобувачі здійснюють аналіз українських народних свят, календарно-обрядової символіки, орнаментальних структур і традиційної колористики. Отримані результати стають основою для формування концепції дизайн-проєкту, у якій народний орнамент розглядається як носій культурного коду та засіб візуальної комунікації.

У межах вивчення освітньої компоненти «Комп'ютерна графіка» студенти безпосередньо виконують цифрову інтерпретацію етномотивів, створюють векторні орнаментальні елементи, працюють із типографікою та модульними сітками календаря. Для цього використовується професійне програмне забезпечення Adobe Illustrator, що забезпечує точність графічних форм і можливість масштабування, а також Adobe Photoshop – для опрацювання растрових елементів і кольорокорекції (рис. 2).

Під час вивчення дисциплін «Дизайн поліграфічної продукції та упаковки», «Дизайн візуальних комунікацій» відбувається komponування сторінок, зокрема й календаря, формування цілісної айдентики проєкту, узгодження графічних і текстових елементів, а також підготовка макета до поліграфічного відтворення. Фінальне верстання календаря виконується у програмі Adobe InDesign відповідно до вимог сучасного графічного дизайну та друкарських стандартів.

У результаті виконання комплексного завдання створено повноцінний настінний календар на 2025 рік, який поєднує функціональність із художньо-естетичною цінністю. Кожен місяць календаря відображає сезонну специфіку та пов'язані з нею народні традиції, інтерпретовані мовою сучасного дизайну, що сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти цілісного розуміння процесу

трансформації народного орнаменту в елементи сучасної айдентики.

Таким чином, на прикладі створення календаря підтверджено ефективність інтеграції освітніх компонентів фахової підготовки в єдиний проєктний процес. Розроблений календар виступає результатом практичної діяльності здобувачів ОП «Графічний дизайн» та наочно демонструє можливість використання етнодизайну як складової сучасних візуальних комунікацій.

У процесі вивчення освітніх компонентів серед здобувачів освітньо-професійної програми «Графічний дизайн» Житомирського державного університету імені Івана Франка було проведено анкетування, спрямоване на виявлення рівня обізнаності студентів щодо українських народних орнаментів та їхнього потенційного використання у сучасному графічному дизайні і айдентичі. У дослідженні взяли участь 120 здобувачів. Серед них 104 осіб (58%) – жіночої статі та 16 осіб (42%) – чоловічої статі, віком від 18 до 25 років.

Результати анкетування показали, що більшість здобувачів (95 осіб, 79%) добре знайомі з українськими народними орнаментами, тоді як 25 осіб (21%) зазначили, що не мають достатніх знань про традиційні мотиви. Значна частина опитаних – 110 осіб (92%) – вважають, що народні мотиви можуть бути успішно інтегровані у сучасний дизайн та айдентичу, тоді як 10 осіб (8%) не поділяють цієї думки.

Щодо сфер застосування народних мотивів, більшість респондентів відзначили графічний дизайн – 48 осіб (40%), далі моду / текстиль – 36 осіб (30%), декоративно-прикладне мистецтво – 24 особи (20%), тоді як архітектурний декор обрали 12 осіб (10%).

Рис. 2. Технологія створення та цифрова інтерпретація етномотивів у дизайні календаря

У питанні щодо стилів інтеграції народних мотивів у сучасний дизайн 70 здобувачів (58%) віддали перевагу мінімалістичному підходу, 30 осіб (25%) – сучасному колажу/ф'юажу, тоді як 20 осіб (17%) обрали традиційні автентичні форми.

Таким чином, результати дослідження свідчать про високий рівень обізнаності здобувачів ОПП «Графічний дизайн» Житомирського державного університету імені Івана Франка щодо українських орнаментів та позитивне ставлення до їхньої трансформації у сучасному дизайні. Найбільш перспективними сферами застосування мотивів є графічний дизайн та мода, а стильові переваги здобувачів схиляються до мінімалістичної та сучасної інтерпретації традиційних форм. Результати дослідження підтверджують, що трансформація народних мотивів у сучасному українському дизайні є показником зрілості національної візуальної культури, яка здатна зберігати автентичність й адаптуватися до тенденцій мистецького простору.

Висновки. Трансформація традиційних елементів у сучасному мистецькому дискурсі є не лише даниною минулому, а й свідченням

творчого осмислення спадщини в умовах глобалізації та цифрової культури. Етнотрансформативний виступає потужним засобом культурної комунікації, що поєднує історичний досвід із новітніми технологіями. Переосмислення народних форм сприяє не тільки збереженню культурного коду нації, але й розвитку сучасної айдентики, у якій традиційна символіка набуває нового значення та функцій.

Таким чином, сучасний український дизайн демонструє здатність до глибокого діалогу між традицією і новаторством. Народний орнамент, інтегрований у дизайн-рішення різних рівнів перетворюється на універсальний інструмент формування національної ідентичності та позитивного культурного іміджу України у світі. Подальші наукові дослідження доцільно зосередити на вивченні особливостей застосування етнотрансформативного дизайну в цифровому середовищі, зокрема в вебдизайні, мультимедіа та брендингу. Перспективним є аналіз впливу трансформованих народних мотивів на сприйняття візуальної айдентики та формування емоційно-ціннісного ставлення до національної культури.

Література:

1. Васильєв О., Тюрменко К. Український орнамент: генеза, історія, розвиток та сучасні практики. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 92, т. 1. С. 143–150. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/92-1-19>.
2. Вовк М. Партнерство у мистецько-педагогічній освіті: досвід цифровізації. *Мистецька освіта: методологія, теорія, практика* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 лют. 2025 р.) / Київ. держ. акад. декор.-приклад. мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука. Київ, 2025. С. 54–59. URL: <https://kdidpamid.edu.ua/academy/wp-content/uploads/2025/06/zbirnyk-tez-konferencziyi-2025-1.pdf>.
3. Мосендз О., Касьяненко К., Красильникова І. Роль національних мотивів у сучасному українському дизайні та їхній вплив на глобальні тренди. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2025. № 6. С. 97–108. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2024.6.12>.
4. Паньок Т. Етнотрансформативний дизайн у системі сучасної дизайн-освіти: український та світовий досвід (на прикладі Китаю). *Педагогічна академія: наукові записки*. Вип. 22. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17156247>.
5. Петровська Ю. Етнічні українські мотиви як джерела інспірації в предметному дизайні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 84, т. 2. С. 163–171. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-26>.
6. Сиваш І. О. Етнотрансформативний дизайн – важливий чинник консолідації українського суспільства в умовах війни. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 3. С. 120–123. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2022.266090>.
7. Kolesnyk N., Pidubna O., Polishchuk O., Shostachuk T., Breslavska H. Digital art in designing an artistic image. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*,. 2022. Vol. 12, № 2. P. 128–133. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120231/papers/A_23.pdf

References:

1. Vasyliiev, O., & Tiurmenko, K. (2025). *Ukrainskyi ornament: heneza, istoriia, rozvytok ta suchasni praktyky* [Ukrainian ornament: Genesis, history, development, and contemporary practices]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 92(1), 143–150. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/92-1-19> [in Ukrainian].
2. Vovk, M. (2025). *Partnerstvo u mystetsko-pedahohichnii osviti: dosvid tsyfrovizatsii* [Partnership in art and pedagogical education: Digitalization experience]. *Mystetska osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka* [Art education: Methodology, theory, practice] (Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, Kyiv, February 20, 2025, pp. 54–59). Kyiv State Academy of Decorative and Applied Arts and Design named after Mykhailo Boichuk. Retrieved from <https://kdidpamid.edu.ua/academy/wp-content/uploads/2025/06/zbirnyk-tez-konferenciyi-2025-1.pdf> [in Ukrainian].
3. Mosendz, O., Kasianenko, K., & Krasyl'nykova, I. (2025). *Rol natsionalnykh motyviv u suchasnomu ukrainskomu dyzaini ta yikhonii vplyv na hlobalni trendy* [The role of national motifs in contemporary Ukrainian design and their influence on global trends]. *Ukrainskyi mystetstvoznavechyi dyskurs*, 6, 97–108. <https://doi.org/10.32782/uad.2024.6.12> [in Ukrainian].
4. Paniok, T. (2025). *Etnodyzain u systemi suchasnoi dyzain-osvity: ukrainskyi ta svitovyi dosvid (na prykladi Kytaiu)* [Ethnodesign in the system of modern design education: Ukrainian and global experience (the case of China)]. *Pedahohichna akademiia: naukovy zapysky*, 22. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17156247> [in Ukrainian].
5. Petrovska, Yu. (2025). *Etnichni ukrainski motyvy yak dzherela inspiratsii v predmetnomu dyzaini* [Ethnic Ukrainian motifs as sources of inspiration in product design]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 84(2), 163–171. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-26> [in Ukrainian].
6. Syvash, I. O. (2022). *Etnodyzain – vazhlyvyi chynnyk konsolidatsii ukrainskoho suspilstva v umovakh viiny* [Ethnodesign as an important factor in the consolidation of Ukrainian society under wartime conditions]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 3, 120–123. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2022.266090> [in Ukrainian].
7. Kolesnyk, N., Piddubna, O., Polishchuk, O., Shostachuk, T., Breslavska, H. (2022). Digital art in designing an artistic image. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 12, 2, 128–133. Retrieved from https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120231/papers/A_23.pdf

Дата першого надходження статті до видання: 16.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)